

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ
ЖАНА ИЛИМ МИНИСТРЛИГИ**

ДОЛБООР

КЫРГЫЗ БИЛИМ БЕРҮҮ АКАДЕМИЯСЫ

**ЖАЛПЫ БИЛИМ БЕРҮҮЧҮ ОРТО МЕКТЕПТЕРДИН
1-4-КЛАССТАРЫНЫН “КӨРКӨМ ӨНӨР” ПРЕДМЕТИ
БОЮНЧА**

ПРОГРАММАСЫ

Бишкек -2023

Программаны түзүүчүлөр:

*Акматов Д.А., Оторбекова А.М., Мамбеталиев Ж.Т.,
Жамангулова К.Ү., Рыскелдиев К.А., Дөөлөтбаева Н.Ө.,
Бөлөкбаева А. З., Омуралиева Э.Т.*

“Көркөм өнөр” предмети боюнча жалпы билим берүүчү орто мектептердин 1-4-класстары үчүн программа.

Сиздердин программа боюнча ой-пикирлериңиздер болсо төмөнкү дарекке кайрылсаңыздар болот:

Акматов Дамирбек Абдыласанович – Кыргыз Билим берүү Академиясынын Технология, искусство жана ден соолук маданияты лабораториясынын ага илимий кызматкери (топтун жетекчиси). 720000, Бишкек шаары, Эркиндик – 25. тел. 66-52-25.

МАЗМУНУ

Түшүндүрмө кат.....	4
Негизги ченемдик документтердин системасы.....	4
Окутуунун максаты жана милдеттери.....	5
Предметтин түзүлүш методологиясы. Негизги жана предметтик компетенциялардын ортосундагы байланыш.....	7
Окуу материалын класстар жана мазмундук линиялары боюнча бөлүштүрүү.....	11
Окуучулардын күтүлгөн окуу натыйжалары (бөлүмдөр жана класстар боюнча)	13
АДАБИЯТТАР.....	41

Түшүндүрмө кат

Көркөм өнөр предметинин программасы кенже курактагы окуучулардын көркөм сулуулукка болгон жан-дүйнөсүн байытып, көркөмдүккө болгон табитин өнүктүрүүгө багытталган. Сабакта балдар көркөм каражаттардын түрлөрү, алардын касиеттери менен таанышып, алар менен иштөөнүн жолдорун өздөштүрүп колду жазууга көнүктүрүп ой жүгүртүүсү өнүгөт. Окуучулар курчап турган чөйрөгө карата эстетикалык мамилесин калыптандырат. Эстетикалык өстүрүү балдарды кооздукка аралаштырууга, кереметти сезе билүүсүн калыптандырууга, өз жеринин кооздугун жана байлыгын түшүнүп көркөм кооздукту түрдүү көркөм каражаттар менен сүрөттөп чагылдыра билүүсүнө багытталган. Окуучулардын жалпы адамзаттык жана улуттук көркөм маданиятты иликтөө процессинде алган билимдерин, билгичтиктер жана көндүмдөр курчап турган дүйнөнү жана маданиятты эстетикалык кабыл алуунун негизинде калыптандырат. Элибиздин көп кылымдардан берки тарыхый, маданий мурастарын жалпы адамзаттык дөөлөттөр менен айкалыштырып, изденип, кыял чабыттарындагы көркөм чыгармаларды жаратуусуна шарт түзөт.

Негизги ченемдик документтердин системасы

Көркөм өнөр предмети окуучулардын дүйнөнүн бир бүтүн сүрөттөлүшүн, патриоттук сезимдерин калыптандырууда, өзүнүн жана башка элдердин маданиятын урматтоодо чоң роль ойнойт. Окуучулардын өзүн өзү өнүктүрүүсү, өзүн көрсөтүүдө жана чыгармачылыгы үчүн шарттарды түзөт. Маданий өзүн өзү көрсөтүү дүйнөдө жалпы таанылган компетенциялардын бири болуп саналат, ошондуктан көркөм чыгармачылыкта билим берүү процессинин маанилүү бөлүгү пластикалык искусствонун тилдерин өнүктүрүүгө жана аларды көркөм чыгармачылык ишмердүүлүгүн бекемдөөгө багытталат.

Кенже курактагы мектеп окуучулары үчүн бул предмет искусствонун адам жашоосундагы маанисин жана ордун түшүнүүгө шарттарды түзүп, алардын чыгармачылык таланттарынын ачылышына жана чыгармачылык жөндөмүнүн калыптанышына өбөлгө түзөт. Көркөм өнөр предмети мектеп окуучуларын көркөм эстеликтерди кабыл алууну жана аларды чыгармачылыкта колдонуу көндүмдөрүн тынымсыз үйрөтөт. Программанын өзгөчөлүгү – бул программа окуучуларга көркөм өнөр боюнча билим, шык жана көндүмдөрдү алууга гана шарт түзбөстөн, ар бир окуучунун чыгармачылыкка, ар тараптуу көркөм маданиятка болгон жөндөмдөрүн калыптандырат. Көркөм өнөр предметинин программасы – таанып-билүүнүн жаңы кадамы, ал искусствону кабыл алуу аркылуу да окуучунун практикалык ишмердүүлүгү аркылуу да пайда болот. Программа баланын инсандыгына, анын кызыкчылыктарына жана жаш курактык мүмкүнчүлүктөрүнө, мектеп окуучуларынын көркөм ой жүгүртүүсүн жана кыял чабыттарын өнүктүрүүгө багытталган.

Окутуунун максаты жана милдеттери

Көркөм өнөр предметин окуп-үйрөнүүнүн натыйжасында төмөнкү **максаттар** ишке ашат:

- көркөм өнөр чыгармачылыгындагы көркөм чыгармаларды эмоционалдык - баалуулук катары кабыл алуу жөндөмүн өнүктүрүү;

профессионалдык жана элдик көркөм чыгармаларына эмоционалдуу сезимтал болууга тарбиялоо;

- курчап турган дүйнөгө болгон мамилесин өзүнүн чыгармачылыгында колдонуп, чагылдырууга үйрөнүү.

Бул максаттарга ылайык, негизги натыйжаларга жетүү үчүн төмөнкү **милдеттер** чечилет:

▪ «Манас» эпосундагы искусствонун ар кандай түрлөрүнүн, оозеки баяндалган каармандарынын образдарын көркөм сүрөт

өнөрүндө чагылдырууга болгон кызыгууну өнүктүрүү;

- интуицияны, сезимталдыкты, байкоочулукту өнүктүрүү, жаратылыш дүйнөсүнө жана адамдарга болгон көз карашын көркөм образдарда чагылдыруу;

- өзүңөрдүн көркөм образдарыңарды жана буюмдарды түзүү үчүн эң жөнөкөй ыкмаларды, колдо болгон каражаттарды, материалдарды жана мыйзамдарды өздөштүрүү;

- көркөм чыгармаларды кабыл алууга кызыгууну өнүктүрүү;

- көркөм баалуулуктардын көп түрдүүлүгүнүн баалуулуктары, адам укуктары, гендердик теңчилик, басмырлоого жол бербөө, социалдык инклюзия жөнүндө баштапкы идеяларды калыптандыруу;

- көркөм өнөрдүн байлыгы жана көп түрдүүлүгү жөнүндө түшүнүктөрдү калыптандыруу;

- улуттук жана дүйнөлүк көркөм маданияттын баалуулуктары менен тааныштыруу;

- этикалык принциптерди жана идеалдарды калыптандыруунун жана өнүктүрүүнүн каражаты катары көркөм сүрөт искусствосунун моралдык потенциалын ишке ашыруу.

Башталгыч мектепте Искусство билим берүү тармагындагы предметтер окуучулардын өз чыгармачылыгынын кубанычын сезүү мүмкүнчүлүгүнө ээ болгон чөйрөнү түзүүгө багытталган.

Базистик окуу планындагы предметтин орду

Базистик окуу планына ылайык «Көркөм өнөр» предмети 1-2-класстар жумасына 2 саат, 3-4-класстар жумасына 1 сааттан окушат.

Предметтин түзүлүш методологиясы. Негизги жана предметтик компетенциялардын ортосундагы байланыш

Көркөм өнөр курсунда окуучуларда көркөм ишмердүүлүктүн ыкмаларын өздөштүрүү аркылуу негизги жана предметтик компетенциялар калыптанат.

Негизги – бул универсалдуу болгон ишке ашыруу шарттарына туура келген аныктоочу компетенттүүлүктөр.

Предметтик – бул конкреттүү окуу предметтеринин алкагында калыптануучу компетенттүүлүктөр. Бул компетенттүүлүктөр өз ара байланышта, анткени окуучу ишти кантип аткарууну жана бул билимди же натыйжаны келечекте практикада кантип колдонууну билиши керек. Программа башталгыч мектепке киргенде баштаган идеяларды логикалык жактан өнүктүрөт жана төмөнкүлөргө өбөлгө түзөт:

- окуучулардын көркөм жана чыгармачылык жөндөмдүүлүгүн, образдуу жана ассоциативдик ой жүгүртүүсүн, фантазиясын, көрө билүүчүлүк эс тутумун, чындыкты эмоционалдуу - эстетикалык кабыл алуусун **өнүктүрүү**;

- колдонмо жасалга өнөр, архитектура жана дизайндагы көркөм чыгармаларды кабыл алуу маданиятына **тарбиялоо**;

- курчап турган дүйнөнү эмоционалдык жана практикалык өнүктүрүүнүн жолу катары көркөм сүрөт искусствосу жөнүндө **билимдерди өздөштүрүү**;

- графиканын, живописин, көркөм кол өнөрчүлүктүн, скульптуранын, дизайндын, архитектуранын көркөм каражаттары жана социалдык функциялары жөнүндө; чыгармачылык тажрыйбанын негизинде көркөм (пластикалык) искусствонун образдуу тили менен таанышуу;

- **көндүмдөрүн жана жөндөмдөрүн** көркөм ишмердүүлүктө сүрөттөлүштүн ар кандай формаларын тегиздикте жана көлөмдүү образын (өзүнөн карап, элестетүүлөрү же эске сактап калгандары боюнча) өздөштүрүү.

- көркөм өнөр искусствосуна туруктуу кызыгууну **калыптандыруу**, анын тарыхый жана улуттук өзгөчөлүктөрүн кабыл алуу.

Негизги компетенциялар – бул конкреттүү предметтердин мазмунунда калыптанган жана ишке ашырылуучу жана окуучунун коомдук тажрыйбасына негизделген билим берүүнүн натыйжасы.

Адам жеке жана кесиптик чөйрөдө (маалыматтык ресурстар, башка адамдар жана адамдардын топтору, адамдын жеке сапаттары жана мүмкүнчүлүктөрү) пайдаланган ресурстардын категорияларына ылайык **төмөнкү компетенциялар негизги болуп саналат:**

1) маалыматтык компетенттүүлүк - өз ишин пландаштыруу жана ишке ашыруу үчүн маалыматты пайдаланууга даяр болуу, жүйөлүү корутундуларды чыгаруу.

Маалымат менен иштөө жөндөмүн болжолдойт:

максаттуу түрдө жетишпеген маалыматты издөө, айрым фрагменттерди салыштыруу, комплекстүү талдоо жана гипотеза коюу көндүмдөрүн өздөштүрүү. Адамга карата сын көз караштагы маалыматтын негизинде чечимдерди кабыл алууга мүмкүндүк берет.

2) социалдык-коммуникативдик компетенттүүлүк -

өз умтулууларын башка адамдардын жана социалдык топтордун кызыкчылыктары менен байланыштырууга, позициялардын ар түрдүүлүгүн таанууга жана баалуулуктарды (диний, этникалык, кесиптик, жеке) урматтоого негизделген өз көз карашында башка адамдардын кызыкчылыктарын цивилизациялуу түрдө коргоого даяр болуу. Жеке, социалдык жана профессионалдык көйгөйлөрдү чечүү үчүн баарлашууда керектүү маалыматты алууга жана аны оозеки жана жазуу жүзүндө берүүгө даяр болуу. Көйгөйлөрдү чечүү үчүн башка адамдардын жана коомдук институттардын ресурстарын пайдаланууга мүмкүндүк берет.

3) компетенттүүлүк "Өзүн өзү уюштуруу жана көйгөйлөрдү чечүү" - маалыматтык, билим берүү жана турмуштук кырдаалдарда карама-каршылыктарды табууга жана аларды ар кандай ыкмаларды колдонуу менен өз алдынча же башка адамдар

менен биргеликте чечүү, ошондой эле андан аркы аракеттер жөнүндө чечим кабыл алуу даярдыгы.

Компетенттүүлүктөрдүн калыптануу деңгээлдерин аныктоонун негизи болуп окуучунун өз алдынчалык даражасы жана маселени чечүүдө колдонулуучу ишмердүүлүктүн түрлөрүнүн татаалдыгы саналат.

Негизги компетенттүүлүктүн калыптануусу *үч деңгээлге* бөлүнөт:

1) *биринчи деңгээли (репродуктивдик)* окуучулардын калыпка баш ийүү жөндөмү менен мүнөздөлөт (берилген алгоритмди аткаруунун аракети);

2) *экинчи деңгээли (продуктивдүү)* жөнөкөй ишмердүүлүктү аткаруу, аракеттин өздөштүрүлгөн алгоритмин башка кырдаалда колдонуу жөндөмдүүлүгү менен мүнөздөлөт;

3) *үчүнчү деңгээли (креативдүү)* анын өз алдынча долбоорлоо жана негиздөө элементтери менен комплекстүү иш-чараларды жүзөгө ашырууну билдирет.

Компетенттүүлүктөрдүн болушу окуучуларга маанилүү турмуштук кырдаалдарды ийгиликтүү жеңүүгө мүмкүндүк берет. Алардын жардамы менен окуу процессинин каалаган натыйжалары түзүлөт.

«Көркөм өнөр» предмети боюнча теориялык жана практикалык окуу процесси учурунда окуучулар төмөнкү *предметтик компетенттүүлүктөрдү* кабыл алышат:

Предметтик компетенциялар:

1. **Эмоционалдык компетенттүүлүк** – көркөм искусстводо чагылдырылган чындыктын түрдүү кубулуштарына болгон мамилеси. Ар түрдүүлүктүн баалуулуктары, адам укуктары, гендердик теңчилик, социалдык инклюзия жөнүндө баштапкы түшүнүктөрдү калыптандыруу, көркөм маданияттын байлыгы жана көп түрдүүлүгү жөнүндө идеяларды калыптандыруу.

2. **Эстетикалык компетенттүүлүк** – окуучунун көркөм чыгарманы түшүнүү, кабылдоо, көркөм чыгармалардын артыкчылыгы жөнүндө пикирин билдирүү жөндөмдүүлүгү жана

даярдыгы; өз элинин көркөм салттарына жана дүйнөлүк маданияттын жетишкендиктерине кызыгуу, өзүнүн чыгармачылык ишмердигине жана башкалардын ишмердүүлүгүнө айрым эстетикалык категориялардын көз карашынан баа берүү:

- сулуулук;
- улуулук;
- мыскыл-тамашалуу;
- кайгылуу-муңдуу.

3. Чыгармачылык компетенттүүлүк – окуучулардын өз алдынча көркөм иш-аракет процессинде чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүгө багытталган.

Көркөм өнөр предметинин мазмундук линиялары:

1. *сүрөт өнөрүндөгү сабаттуулуктун негиздери (сызык, форма, көлөм, түс, ритм, композиция);*
2. *көркөм ишмердүүлүктүн түрлөрү;*
3. *сүрөт өнөрүндөгү темалар жана образдар.*

Көркөм өнөр предметин окутуунун мазмундук багыттары 1-4-класстарда өз ара тыгыз байланыштуу. Бул предметти окутуу процессинде окуучулардын эстетикалык жана чыгармачылык жөндөмдүүлүгүн калыптандырууга басым жасалып, алган билимдерин турмушта колдоно билүүгө мүмкүнчүлүк түзүлөт.

Көркөм өнөр предмети искусствонун түрдүү тармактарынын: графика, живопись, скульптура, көркөм кол өнөрчүлүк, айлана-чөйрөнү эстетикалык уюштуруу, композиция ж.б. негиздер боюнча комплекстүү курс болуп саналат. Окуучулардын адам жашоосундагы искусствонун маанисин түшүнүү, алардын чыгармачылык дараметин ачуу жана көркөм ишмердүүлүктүн улуттук колориттеги чыгармаларды жаратып түрдүү ыкмаларын колдонууга шарт түзүлөт.

Окуу материалын класстар жана мазмундук линиялары боюнча бөлүштүрүү

Көркөм өнөр предмети мектеп окуучуларынын эстетикалык дүйнө таанымын байытуунун, аларды турмуш жолуна даярдоого жардам берүүнүн, эмгек маданиятын калыптандыруунун негизги каражаты болуп саналат.

Көркөм өнөр – жалпы билим берүүнүн алкагындагы эстетикалык билим берүү жана тарбиялоо. Жалпы адамзаттык жана улуттук маданий баалуулуктарды үйрөнүү аркылуу окуучулардын дүйнө таанымын калыптандырууга багытталган.

Мектептеги билим берүүнүн ар бир баскычынын милдеттерине ылайык, окуучулардын Көркөм өнөр предмети искусствосунун негизги түрлөрүн үйрөнүүсү алардын чыгармачылык потенциалын ачууга, көркөм ишмердүүлүктү жүргүзүүнүн жолдорун иштеп чыгууга мүмкүндүк берет. Жалпы адамзаттык жана улуттук маданиятты үйрөнүү менен окуучулар түрдүү жанрдагы чыгармаларды талдоо, маданий көп түрдүүлүктү баалоо, алардын маданий өзгөчөлүгүн аныктоо жөндөмдөрүн өнүктүрүшөт. Көркөм мурастарды талдоо балдардын руханий жактан өнүгүшүнө, алардын эстетикалык тажрыйбаны өздөштүрүүсүнө жана көркөм табитин жогорулатууга жардам берет. Ар бир класста окуучулардын жаш өзгөчөлүгүн эске алуу менен бирге элибиздин жана башка элдердин мурастары жөнүндө материалдар жалпы адамзаттык мурастар менен айкалышып, ар кандай көркөм каражаттардын жардамы менен окуучулардын чыгармачылык жөндөмүн өнүктүрүүгө багытталган. 1-2-класста Көркөм өнөр предмети жумасына эки саат, 3-4-класста жумасына бир саат бөлүнгөн. Жаңы программа Мамлекеттик стандарттын жана окуу планынын негизинде түзүлүп, коомдун акыркы талаптарын, илимий-техникалык, компьютердик билим жана көндүмдөрдү, дисциплиналар аралык байланыштарды түзүүдө, программалык материал окуучулардын өздөштүрүүсү үчүн жеткиликтүү.

Көркөм өнөр сабактарында окуучулар:

- жумуш ордун туура уюштурууну жана түрдүү көркөм материалдар менен иштөөнү үйрөнүшөт;
- искусствосунун түрлөрүн жана жанрларын окуп билишет;
- көркөм чыгармаларды анализдөөнүн эрежелерин окуп-үйрөнүшөт;
- көркөм өнөр чыгармачылыгынын жана искусство таануунун терминдерин практикалык иштерди аткарууда колдонушат;
- искусствонун ар кыл түрлөрүн жана өзгөчөлүктөрүн (графика, живопись, декоративдик-прикладык искусство, айкелчилик, архитектура) окуп билишет;
- өзүлөрүнүн көркөм жөндөмдүүлүктөрүн өздөштүрүү үчүн ар кыл усулдарды колдонушат;
- көркөм сүрөт өнөрү чыгармачылыгынын негизги мыйзамдарын ритм, түс, фон жана башкаларды өз иштеринде колдоно алышат;
- чыгармачылык аркылуу өздөрүнүн инсандыгын кабыл алышат;
- маданий чыгармаларды сөздүк каражаттарын колдонуу менен өз мамилесин билдирүүгө, талдоого үйрөнүшөт;
- өз чыгармалары аркылуу дүйнөгө болгон мамилесин жана дүйнө таанымын билдирүүгө үйрөнүшөт;
- Кыргызстандын, дүйнө элдеринин тарыхый жана көркөм салттарын урматтоого жана баалоого үйрөнүү, бардык элдердин чыгармачылык мурасын сактоого салым кошот;
- алар алган билимдерин жана көндүмдөрүн айлана-чөйрөнү эстетикалык жасалгалоо үчүн колдонуу менен көркөм чыгармачылыкка кызыгууларын көрсөтө алышат.

Милдеттери:

- көркөм өнөр чыгармачылыгы боюнча билгичтик жана көндүмдөрүн калыптандыруу;
- көркөм сүрөт өнөрүнө кызыгуусун көрсөтүүгө, чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүү;
- көркөм өнөр чыгармачылыгына болгон кызыгууларын, чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүү;

- улуу муундардын мурасын баалоого жана сактоого умтулуу, алар менен сыймыктануу сезимин тарбиялоо;
- көркөм өнөр чыгармачылыгынын кубулуштарын жана анын коомдогу ролун түшүндүрө билүү;
- көргөндөрү аркылуу кабыл алууну, түстөрдү ажырата билүү жөндөмүн, композиция маданиятын, эркин ой жүгүртүүнү, байкоо аркылуу образдуу кабыл алууну өнүктүрүү;
- алган билимин күнүмдүк турмушта чеберчиликтин мыйзамдары боюнча колдоно билүү жана аткарган ишине канааттануу.

Окуучулардын күтүлгөн окуу натыйжалары (бөлүмдөр жана класстар боюнча).

1-класс

1-класс үчүн Жылдык тема «Адам жана табият»

Окуучулар окуу жылынын аягында төмөнкүлөрдү билүүлөрү зарыл:

- өздүк гигиена жана коомдук жүрүм-турум эрежелерин, мугалим тарабынан сунушталган сыпаттык иш ыкмаларын сактоого;
- көркөм материалдардын түрлөрүнүн аталыштарын жана аларды өз ишинде колдонуу жолдорун;
- көркөм өнөр искусствосунун түрлөрүн, жанрларын жана алардын өзгөчөлүктөрүн;
- кагаз бетине тартыла турган буюмдун туура жайгашуусун;
- сүрөт тартууда негизги жана көмөкчү сызыктар, жарыктын тону жана орду жөнүндө түшүнүктөрдү билүү;
- чыгармачылык ишти аткарууда көркөм өнөр искусствосунун негизги мыйзамдарын билүү жана аларды өз ишинде колдоно билүү: туура жайгаштыруу, деңгээл сызыгы (горизонт сызыгы), тең салмактуулук, куруу, композиция, эскиз, симметрия, перспектива, көлөкө, түс, фон ж.б.;
- көркөм өнөр чыгармачылыгынын тарыхын, көркөм чыгармаларды талдоо эрежелерин билүү, сүрөт тартууда сүрөттөлүүчү көрүнүштүн жалпы формасын талдоо;

- сүрөттөлгөн нерсенин түсүн аныктоо жана атай билүү, аны негизги жана кошумча деп бөлүү, хроматикалык жана ахроматикалык, жылуу жана муздак түстөрдү ажырата билүү;
- кагаздан түрдүү кол өнөрчүлүк жасалгаларын бүктөп, кесип же желимдеп жасай билүү;
- табигый материалдардан курак (апликацияны) жасай билүү;
- өзүнөн карап натюрморт тартууда композиция, перспектива, горизонт, жердик (фон) деген түшүнүктөр колдонулат;
- оюм-чийим түшүнүгү, анын түрлөрү жана аталыштары, алардын символикасы ж.б.у.с. жөнүндө өз оюн айта билүү;
- портрет, автопортрет, пейзаж, силуэт деген түшүнүктөрдү билүү.

Окуу жылынын аягында окуучулар төмөнкү көндүмдөргө ээ болушу керек:

- мугалимдин тапшырмасына ылайык иш ордун туура уюштурууга, көркөм каражаттардын колдонулушун кылдаттык менен көзөмөлдөөгө, тыкандык менен иштөөгө;
- оозеки же жазуу жүзүндө, сүрөт түрүндө үйрөнгөн каражат боюнча өз пикирин билдирүүгө;
- графикалык иштерди өз алдынча аткарууда графиканын негизги мыйзамдарын чыгармачылык менен колдонууну;
- өз колу менен жөнөкөй геометриялык буюмдардын көлөмдүү макеттерин жасай билүү;
- ар кандай түстөгү жана формадагы жалбырактардан, гүлдөрдөн жана чөптөрдөн композицияларды түзүү;
- түстөрдүн түрлөрүн жана өңдөрүн таап жана айырмалап, аталыштарын билүү
- карандаш, көмүр, пастел, бор жана башкалар менен графикалык сызыктарды эркин чийип, өз оюн эркин айта билүү;
- живопись чыгармаларынан конструктивдүү түзүлүштү, далкелүүчүлүктү, туура жайгаштырууну, композицияны, перспективаны, горизонталдык сызыкты, жарыктын таралышы, тондун жайгашуусун ж.б. таба билүү;
- кагаздан эң жөнөкөй буюмдарды жасоонун ар кандай ыкмаларын, кээ бир жаныбарлардын сүрөттөрүн бүктөп, кесүү же чаптоо жолу менен сүрөттөй билүү;
- чебер адистердин мыкты жасалган иштерин жаратылыш менен болгон байланыштарын көрсөтүү;

- мектепте, үйдө, коомдук жайларда жана башка турмуштук кырдаалдарда алган билимдерин такай колдоно билүү;
- көркөм сүрөт өнөрүнүн ар кыл жанрларындагы белгилүү инсандардын чыгармаларын талдап, өз ой-пикирин эркин түшүндүрүп, аларды турмуш менен байланыштыра билүү жөндөмүнө ээ болуу.

1-класс үчүн Жылдык тема «Адам жана табият» (68 с.)

1-класстар үчүн болжолдуу тематикалык план

1- таблица

№ к/р	Мазмуну	Окуучулардын окуудагы ишмердүүлүгүнүн негизги түрлөрү
1- чейрек (сааттардын саны - 18)		
1	1-2. Көркөм чыгармачылыкка киришүү. Сүрөтчүлөр эмне менен кантип иштешет? Сызыктардын, чекиттердин түрлөрү алардын аталыштары (графикада) аткаруу.	Сүрөт искусствосунун ыңгайлуу каражаттарын: сызыктарды, чекиттердин түрлөрүн жана алардын аталыштарын билишет.
2	3-4. Буюмду сүрөттөөдө чектиттн, сызыктардын түрлөрүн колдонуу. Буюмдун формасы (тегерек, чарчы жана бурчтуу).	Предметтердин формаларын (тегерек, квадрат жана үч бурчтук) чекиттер жана сызыктар менен байкоого жана сүрөттөөгө үйрөнүшөт. Жарык жана көлөкө түшүнүктөрү менен таанышат.
3	5-6. Курак (аппликация). Кагаз пластикасы. Курак иши (геометриялык жөнөкөй формаларды	Курак материалдары менен таанышышат, геометриялык фигуралардан жөнөкөй буюмдарды сүрөттөшөт.

	түзүү).	Учтуу нерселер менен иштөөдө коопсуздук чараларын сакташат.
4	7-8. Графика. «Күзгү жалбырактар». Графикалык материалдар менен түрдүү формадагы жана түстөгү жалбырактарды тартуу. Жаратылышка саякат.	Сүрөт искусствосунун түрү болгон графика менен таанышат. Күзгү көрүнүштү байкап, түрдүү формадагы жалбырактарды чогултушат. Алар жалбырактардын сырткы түзүлүшүн табияттан жалпак формада көркөм каражаттар аркылуу, өңүн-түсүн тандап сүрөттөшөт.
5	9-10. Композиция жана компоновка. Ар кандай формадагы «Күзгү дарактар» Графикалык иш (эсте калгандар боюнча).	Дарактардын жалпы формасын айырмалайт, бутактарынын абалын, дарактын өзөгүнө жараша чоңдугун салыштырат, аны кагаз бетине сүрөттөшөт.
6	11-12. Күзгү жалбырактардан гербарий. Жалбырактардан жөнөкөй формадагы (балык, көпөлөк ж.б.) жаныбарлардын формасын түзүшөт.	Күзгү жалбырактардын курамын жаныбарлардын жөнөкөй формалары менен көрсөтүп беришет. Эң жөнөкөй жаныбарлардын формасын түзүү үчүн жалбырактарды тандоого үйрөнүшөт.
7	13-14. Жомоктогудай дарактарды ар кандай каражаттар (графикалык материалдар, аппликация жана табигый материал) менен аткаруу.	Дарактарды сүрөттөө үчүн түстөрдү тандашат. Жомоктогудай дарактарды табигый материалдардан же курак ыкмасында түзүшөт.

8	15-16. Пейзаж «Алтын күз». Күз мезгилиндеги табиятка байкоо салып, аны сүрөттөйбүз (асман, жер, дарактар, перспектива, деңгээл сызыгы).	Күзгү табиятка байкоо жүргүзүп, аны кагаз бетине сүрөттөөгө көнүгүшөт. Белгилүү сүрөтчүлөрдүн пейзаждык чыгармаларына (алыс-жакын) деңгээл сызыгы, перспектива түшүнүгү менен таанышышат.
9	17-18. Тегиздик бетинде пластилин менен иштөө. Дарактардын ар кыл формаларын аткаруу.	Аткарылган графикалык сүрөттөрдүн негизинде пластилин менен иштей алышат. Ар кандай ыкмаларды колдонуу менен дарактын жалпак формада ийлеп чапташат.
2 - чейрек (сааттардын саны - 18)		
1	1-2. Живопись. “Айлана-чөйрөдөгү табияттын сулуулугу.” Боёктор дүйнөсүнө саякат.	Көркөм өнөр искусствосунун түрү живопись менен таанышышат. Түрдүү боёктор менен иштөө маданиятына көнүгүшөт.
2	3-4. Негизги түстөрдүн жардамы менен кошумча түстөрдү табышат. Суюк жана коюу боёктор. Буюмдардын формасы жана түсү.	Ар кыл ыкмада кошумча түстөрдүн жардамы менен жөнөкөй сүрөттөрдү тартышат.

3	5-6. Натюрморт «Күз берекеси». Эң жөнөкөй жемиштерди сүрөттөө.	Натюрморт жанры менен таанышышат. Жөнөкөй формадагы жемиштерди (алма, алча, өрүк ж.б.) сүрөттөөнү билишет.
4	7-8. Жылуу жана муздак түстөр. Жаратылыштын ар кандай өзгөрүүлөрүн боёк аркылуу беришет. «Күзгү жамгыр».	Ар кандай ыкмада кыл калем менен сүртүмдөрдү (штрихтерди) аткарганды үйрөнүшөт. Жылуу жана муздак түстөрдү билишет.
5	9-10. «Тоо чокулары» мозаики техникасында.	Мозаика техникасы менен таанышышат. Аппликация түзүү үчүн түстөрдү тандоого көнүгүшөт. Көркөм каражаттарды колдонууда коопсуздук эрежелерин сакташат.
6	11-12. Пейзаж жанрында иштөө «Кеч күз». Фон жана перспектива жөнүндө түшүнүк.	Элестетүү аркылуу «кургак» жана «нымдуу» боёк ыкмаларын колдонуп, чыгармачылык иштерди аткарышат. Перспектива жана фон жөнүндөгү түшүнүктөрүн бекемдешет.
7	13-14. Жаратылышты түрдүү маанайды сүрөттөп тартууда ар кыл көркөм каражаттарды колдонуу.	Кочкул, ачык түстөрдү айырмалап, салыштырып үйрөнүшөт. Табияттын ар кандай абалдагы кубулуштарын сүрөттөшөт.

8	15-16. «Жаңы жылдык жасалгалар». Тандап алган техникада түстүү кагаздардан кооз формаларды аткаруу.	Жаңы жылдык кооздук жасалгаларын түстүү кагаздын үлгүсү боюнча жасашат. Коопсуздук эрежелерин сакташат.
9	17-18. Жөнөкөй формадагы кар бүртүкчөлөрү менен терезелерди жасалгалоо. Симметрия түшүнүгүн бекемдөө. Кар бүртүкчөлөрүнүн жөнөкөй формаларынын сүрөтүн тартуу.	Кагазды бүктөө жана кесүү эрежелерин сактоо менен түрдүү формадагы кар бүртүкчөлөрүнүн схемасы боюнча кагаздан жасашат. Симметрия менен таанышышат.
3 - чейрек (сааттардын саны – 20)		
1	1-2. «Табияттын ар түрдүү кубулуштары». Перспектива. Аба перспективасы. Эркин темада ар кандай композицияларды түзүү.	Сүрөттө мейкиндикти сүрөттөп берет (жакыныраак объекттер чоңураак, алыскы объекттер кичирээк). Көркөмдөп сүрөт тартууда түстөр: жылуу жана муздак ачык жана бүдөмүк тондорду колдонушат.
2	3-4-5-6. Иллюстрация. Иллюстрациялоо «Мен жакшы көргөн жомок».	Иллюстрация менен таанышышат. Оң жана терс образдарды жаратуу үчүн көркөм каражаттарды колдонушат.
3	7-8. Ата Мекенди коргоочулардын күнүнө карата майрамдык куттуктоо баракчасы (открытка). Кагаз менен	Кагаздан майда бөлүктөрдү кесип алганды билишет. Коопсуздук эрежелерин туура сакталышын көзөмөлдөшөт.

	аткарылган иш.	
4	9-10. «Оюмдар дүйнөсү». Оюунун жөнөкөй формасы.	Көркөм каражаттарды колдонуу менен жөнөкөй кооздук элементти түзөт.
5	11-12. Ритм. Ритм сызыктары деген эмне? Геометриялык формадагы оюмдардын эскизин түзүү.	Түрдүү фигураларды, түстөрдү колдонуп, оюмчийимдин кайталануучу элементин (ритм) түзүшөт.
6	13-14. «Ак калпак» күнүнө карата майрамдык композиция түзүү.	Көркөм материалдар менен иштөө көндүмдөрүн өнүктүрүү.
7	15-16. 8-март майрамына карата куттуктоо композициясын түзүү.	Кагаздан дизайндык жасалгалоону, 8-март майрамына чыгармачылык менен композиция түзүүнү үйрөнүшөт. Коопсуздук эрежелерин сакташат.
8	17-18. Оригами. Оригами техникасы. Жаныбарлардын жөнөкөй формасын аткаруу.	Оригами техникасы менен таанышышат. Жаныбарлардын жөнөкөй формасын кагаздан конструкциялайт.
9	19-20. Жаз майрамы «Нооруз». Майрамдык маанайдагы көркөм сүрөттөө.	Тандалган гүлдөрдүн жардамы менен жазгы майрамдык маанайды тартуулап, боёк менен чыгармачылык иштерди аткарышат.
4 - чейрек (сааттардын саны – 14)		

1	1-2. Көркөм искусствонун түрлөрүнүн бири айкелчилик менен таанышуу.	Пластилинден же чоподон өздөрүнө жаккан жөнөкөй формадагы нерселерди жасоонун жолдорун өздөштүрүшөт.
2	3-4. Нукура чондукта жашылча, жемиштерди даярдоо.	Чоподон, пластилинден өз алдынча жашылча-жемиштерди даярдашат.
3	5-6. «Жазгы гүлдөр». Тегиздик бетине көлөмдүү гүлдөрдүн түзүлүшүн даярдоо.	Негизги үч түстү аралаштыруунун натыйжасында ар кандай гүлдөрдү кыялдануу менен сүрөттөп көрсөтүшөт.
4	7-8. Эскиз. «Мен жакшы көргөн жаныбар» Эскиз түзүп, тегиздиктин бетинде рельефин аткаруу.	Жаныбарлардын силуетин аткара алышат. Өзүлөрүнүн баамдоолорун эскизде көрсөтүшөт.
5	9-10. Композиция. Жакшы көргөн жомоктордогу каармандарына көлөмдүк композиция түзүү.	Алар үч көрүнүштөгү фигураларды этаптар боюнча чагылдырышат. Көлөмдүү композицияны түзүшөт.
6	11-12. Таңкалычтуу, кайталангыз живопись дүйнөсү. «Жазгы пейзаж» ар кыл техникада боёктор менен иш аткаруу.	Өткөн сабактарда алган билимдерин кайталоо жана бекемдөө. Боёкторду туура издеп табуунун жолдорун өздөштүрүшөт.
7	13-14. Жыл ичиндеги аткарылган иштер боюнча чыгармачылык көргөзмө уюштуруу.	Жыйынтыктоочу көргөзмөдө чыгармачылык иштерин талкуулашат, өздөрүнүн жана классташтарынын көркөм ишмердүүлүгүнө баа

		беришет.
--	--	----------

2- класс.

Жылдык тема “Көркөм сүрөт өнөрүнүн түрлөрү жана жанрлары”

Окуучулар окуу жылынын аягында төмөнкүлөрдү билүүгө тийиш:

- көркөм материалдарды туура сактоого жана жумуш ордун таза кармоого;
- түстөрдүн ылайыктуу жана туура эмес түрлөрүн аныктоо жана ажырата билүү, палитрадан туура түстөрдү табуу, алардын маанисин аныктоо;
- акварель жана гуашь менен сүрөт тартуунун ар кандай ыкмаларын эркин колдонуу;
- сүрөттөгү жарык менен көлөкөнүн маанисин билүү жана чыгармачылыкта чагылдыра билүү;
- натюрморт, пейзаж, портрет ж.б. жанрларда аткарылган чыгармаларды ажырата билүү;
- тиешелүү орнаменттерден түрдүү композицияларды жасай билүү;
- белгилүү сүрөтчүлөрдүн кээ бир чыгармаларын билүү.

Окуу жылынын аягында окуучулар төмөнкү көндүмдөргө ээ болушу керек:

- өз оюн карандаш, көмүр, пастел, бор жана башка графикалык каражаттар менен түрдүү сызыктарды колдонуу менен өздөштүрө билүү;
- берилген буюмдун кандай геометриялык фигурага окшош экенин биринчи аныктап, аны көлөмдүү кылып жасай алышат;
- чыгарманын үстүндө иштөөдө көркөм каражаттарды туура тандап, аларды тиешелүү форматта жайгаштыруу;

- живописстин мыйзамдарына ылайык туура колдонуу: горизонталдык сызыктар, симметрия, ритм, алыс жана жакын, чыгарманын мүнөзүнө жараша түстөрдү туура тандоо, талдоо;
- буюмдардын бетине оюм-чийимден түзүлгөн композицияларды туура жайгаштыруу ыкмаларын өздөштүрүү.

2 - класстар үчүн тематикалык план
Жылдык темалар “ Көркөм өнөр искусствосунун түрлөрү жана жанрлары”

2 - таблица

№ к/р	Мазмуну	Окуучулардын окуудагы ишмердүүлүгүнүн негизги түрлөрү
	1- чейрек (сааттардын саны - 18)	
1	1-2. Тематикалык сүрөт тартуу. Майрамдардагы кызыктуу учурлар жана окуялар тууралу аңгеме жазып, талкуулоо. Окуяга ылайык эскиздерди түзүү.	Окуялардан кызыктуу көз ирмемдерди талкуулашат. Ар кандай сызыктарды колдонуп окуялардан эскиздерди тартууну үйрөнүшөт.
2	3-4. Көркөм каражаттар. «Гүлдөр». Натюрморт (живопись). Өзүнөн карап жөнөкөй буюмдарды сүрөттөө.	Гүлдөрдү – жөнөкөй буюмдарды өзүнөн карап тартууга көнүгүшөт. Ар кыл техникада иш аткарышат.

3	5-6-7. Деңгээл сызыгы жана сызыктуу перспектива. Этаптар боюнча композиция. «Туулуп өскөн жерим».	Жөнөкөй карандаш менен деңгээл сызыгын жана сызыктуу перспективаны сүрөттөөдө шык-жөндөмдөрүн өздөштүрүшөт.
4	8-9. Пейзаж «Күз берекеси». Тематикалык сүрөт тартуу.	Көркөм каражаттарды колдонуу менен пейзажды ар кандай эмоционалдык абалда чагылдырып, чыгармачылык иштерди аткарышат.
5	10-11. Гербарий. Күздөгү жалбырактардан букет даярдоо.	Жалбырактардын формаларын тандап алышып, тегиздикте композиция түзүшөт.
6	12-13. Анималистик жанр. "Мен жакшы көргөн жаныбар". Бир шилтемдерди аткаруу.	Дене мүчөлөрүнүн пропорцияларын бөлүп көрсөтүү менен жаныбарларды сүрөттөө.
7	14-15-16. Аппликациянын көркөм мүмкүнчүлүгү. Аппликациянын түрлөрү.	Ар кандай ыкмалар менен аппликация иштерин аткарышат. Коопсуздук эрежелерин билишет.
8	17-18. Чейректик жалпылоочу сабак. Көргөзмө - сабак	Чыгармачылык иштерди талкуулашат, өздөрүнүн көркөм ишмердүүлүгүнө баа беришет.
2 - чейрек (сааттардын саны - 18)		

1	1-2. “Жыл мезгилдери” Ар кыл техникада сүрөт ишин аткаруу.	Ар кыл көркөм каражаттар менен композиция түзүүгө көнүгүшөт.
2	3-4. Деңиз (марин) жанр. “Суу астындагы жашоо”.	Живопистеги сүртүм, мозаика, чачыратуу техникаларын колдонуп иш аткарышат.
3	5-6. Улуттук буюмдарды оюмдар менен кооздоо.	Көркөм каражаттарды колдонуп , оюмдардын мисалында сүрөт тартышат.
4	7-8. Анималистик жанр. Жаныбардын мүнөзүн сүрөттө берүү. Анималистик жанр жөнүндөгү түшүнүктөрдү бекемдөө.	Ар кандай көркөм материалдардын жардамы менен дене түзүлүшүнүн формасы, кыймылы аркылуу тандап алган жаныбардын мүнөзүн сүрөттөп беришет.
5	9-10. “Менин үйүм” бир шилтем сүрөттөр. Эскиз түзүү.	Эскиз түзүү жана бир шилтемдерди аткарууда сүрөттөлүүчү чөйрөнү тандашат.
6	11-12. Архитектура. “Жашаган жерим, менин үйүм”.	Архитектура менен таанышышат. Кыял чабыттарындагы курулуштарды түрдүү көркөм каражаттар менен аткарышат.

7	13-14 Композиция жана туура жайгаштыруу. “Айнек бетиндеги кышкы оюмдар.”	Ар кыл техниканы колдонуу менен даярдалган оюмдар менен айнек бетине оюмдарды тартышат.
8	15-16.Чыгармачылык шрифтер. Куттуктоо баракчасы.	Ариптердин түрлөрү менен таанышышат. Куттуктоо баракчаларын даярдашат, куттуктоонун мазмунун талкуулашат жана кооз ариптерди жазуу ыкмаларын өздөштүрүшөт.
9	17-18. Жаңы жылдык куттуктоо. Кагаз пластикасы.	Түстүү кагаздардан татаал эмес жаңы жылдык кооздуктарды жасашат.
3 - чейрек (сааттардын саны - 20)		
1	1-2. Жомоктун каармандарына эскиздер жана бир шилтемдер. Ар кандай техникалардагы аткаруу.	Ойдон чыгарылган жомок каармандарынын аткарылышын графикалык материалдар менен көрсөтүшөт.
2	3-4. Скульптура. Жомоктогу каармандарды көлөмдүү аткаруу.	Пропорцияны колдонуп, каармандарды көлөмдүү кылып пластилинден жазашат.
3	5-6. «Портреттеги образдар». Портрет, автопортрет жана силуэт жөнүндө жалпы түшүнүк.	Портреттин түрлөрү менен таанышышат. Пропорцияны эске алуу менен адамдын баш келбетин сүрөттөшөт.

4	7-8. Жайдары жана лирикалык образдар. «Асмандагы канаттуулар». Графикалык иш.	Чыгармачылыкта өздөрүнүн оюн, сезимдерин билдирип, эскиздерди түзүшөт.
5	9-10. “Байчечекей”. Кагаз пластикасы. Жалпак жана көлөмдүү аппликациялык иш аткаруу.	Табигый формаларга байкоо жүргүзүү жана талдоо; кагаз менен иштөөнүн ар кандай ыкмаларын өздөштүрүү.
6	11-12. Монотипия. Моренистик жанр.	Эскизин түзүшөт (монотипия техникасын колдонсо болот).
7	13-14-15. Декоративдик-прикладдык искусство. Оюмдардан композиция түзүү.	Кол өнөрчүлүктүн түрлөрү менен таанышат. Оймочиймелерден композиция жасоонун технологиясын жакшы өздөштүрүшөт.
8	16-17. Элестөөлөр менен сүрөт тартуу. Ата Мекендик жазуучулардын чыгармаларындагы каармандарды сүрөттөө.	Балдар китептериндеги иллюстрацияларды (сүрөттөрдү) карап чыгуу; ар ким эмнени каалаарын, кантип билсе, жакшы көрөөрүн ойлоп табуу жана сүрөттөө.
9	18-19-20. «Нооруз – элдик майрам». Майрамдык композиция.	Түстүү кагаз жана башка материалдарды колдонуу менен айкалышкан иштерди аткаруу.
4 - чейрек (сааттардын саны -14)		

1	1-2. Космос. Живопись.	Космос мейкиндиги, космос станциялары, космикалык кемелер жана астронавттар чагылдырылган композиция түзүшөт.
2	3-4. «Жаз керемети». Пейзаж. Сыйкырдуу боёктор.	Түстөр адамдын маанайына кандай таасир этери жөнүндө билишет. Живописстин мыйзамдарын колдонушат: деңгээл сызыгы, симметрия, ритм.
3	5-6. «Оригами». Кагаз пластикасы.	Схема боюнча кагаздарды бүктөөнү жана туура жабыштырганды үйрөнүшөт.
4	7-8. Жаз мезгилин чагылдырган чыгармалар. Эл сүрөтчүлөрүнүн музейлерине саякат.	Жазгы жаратылышты сүрөттөө ыкмаларын өз алдынча өздөштүрүшөт.
6	9-10-11. Улуттук колориттин негизиндеги сюжеттик сүрөт. «Гүлдүү талаа».	Жаз пейзажынын фонунда гүлдөрдү чагылдырышат.
7	12-13. Симметрия жана ассимметрия. Оюмдар дүйнөсү.	Практикалык иш учурунда симметрия жана ассимметрия жөнүндө билимдерин бекемдешет.

8	14. Көргөзмөгө даярдык. Чыгармачылык иштерин жасалгалоо.	Жыйынтыктоочу көргөзмөдө чыгармачылык иштерин талкуулашат, өздөрүнүн көркөм ишмердүүлүгүнө жана классташтарынын ишмердүүлүгүнө баа беришет.
---	--	---

3- класстар

Жылдык темасы “Бабалардан калган мурас”

Окуу жылынын аягында окуучулар төмөнкүлөрдү билиши керек:

- көркөм өнөр искусствосунун жанрлары жана алардын өзгөчөлүктөрү;
- ишке даярдоонун ыкмаларын жана жергиликтүү табигый каражаттар: жүн, камыш, ар түрдүү түстөгү боёкторду колдонуу.
- ар кандай көркөм каражаттарды колдонуу менен жасалган ар кыл улуттардын оюнчуктары;
- китептердин бүлүнгөн жерлерин оңдоп, мукабаларын сырттоо, папье-маше ыкмасында түрдүү нерселерди жасоонун жолдорун өздөштүрүү;
- колдо бар каражаттар менен майрамдык маайдагы композицияларды түзүү.

Окуу жылынын аягында алар төмөнкү ыкмаларды өздөштүрүшү керек:

- табигый материалдардан ар кандай жиптерди кол менен токуу, камыштан, чийден куурчак жасоонун ар кандай ыкмаларын колдонуу;
- оймо-чиймелерден түрдүү композицияларды түзүп, алар менен буюмдарды кооздоо;

- жөнөкөй материалдарды колдонуу менен оюм иштерин жүргүзүү;
- жергиликтүү каражаттардан улуттук колориттеги сувенирлерди жасоо;
- чыгармачылык ишти аткарууда сүрөттөлгөн объектилердин конструктивдүү түзүлүшүн, алардын мейкиндиктеги абалын билүү, перспективалык ичкерүүлөрдү талдоо.

3 - класстар үчүн болжолдуу тематикалык планы
3-класстын Жылдык темасы “Бабалардан калган мурас”

3 - таблица

№ к/р	Мазмуну	Окуучулардын окуудагы ишмердүүлүгүнүн негизги түрлөрү
1 - чейрек (сааттардын саны -9)		
1	1. Эсте калгандары боюнча сүрөт тартуу. “Менин жайкы каникулум” композиция түзүү.	Тандап алган тема боюнча эсте сакталып калгандары боюнча композиция түзүшөт.
2	2-3.”Менин Ата мекеним”. Кыргыз мекенинин жаратылышы (пейзаж).	Түстүү боёкторду тандап, көркөм каражаттар менен темага композиция түзүшөт.
3	4-5. “Жаныбарлар дүйнөсү” Көлөмдүү композиция түзүүдө көркөм каражаттардын мүмкүнчүлүктөрү.	Пластелин менен иштөөнү үйрөнүшөт. Тегиздиктеги иштин көлөмүн анализдөө жана айырмалоо.

4	6-7. Экскурсия. Талаа гүлдөрүнөн гербарий. Композиция түзүү. Аткарылган иштерди рамкага салуу.	Гербарийден композиция түзүүнү үйрөнүшөт. Бүткөрүлгөн чыгармачылык ишти жасалгалашат.
5	8-9. Керамика. Керамикалык идишке эскиз түзүү. Чоподон же пластилинден ийлеп-чаптоо. Чыгармачылык иштерди жасалгалап, көргөзмөгө даярдоо.	Керамика жөнүндө билүү. Өздөрүнүн жана классташтарынын иштерин талкуулап, талдоо. Көргөзмөнүн талкуусуна катышуу.
2 - чейрек (сааттардын саны -9)		
1	1-2. Монотипия. «Күзгү жамгыр». Жылуу жана муздак түстөрдүн айкалышуусу.	Монотипия техникасы менен таанышышат. Эстеп калгандары боюнча көркөм каражаттарды тандашат, түрдүү маанайларды жана өз сезимдерин түстөр аркылуу билдиришет.
2	3-4. Түстөрдүн айланпасы. Түрдүү образдарды чагылдыруудагы түстөрдүн таасири. Түс таануу. "Биринчи кар".	Түстөр аркылуу дүйнө таанымын билдирүү үчүн гармониялуу түс айкалыштарын табууга үйрөнүшөт.
3	5-6. Плакат. “Кыргызстандын экологиясын коргоо”. Жамааттык иш.	Плакат түшүнүгү менен таанышышат. Кыргызстандын жаратылыш экологиясын коргоодогу көйгөйлөрдү

		аныкташат.
4	7-8. “Саймалуу таш.” Таштардын бетиндеги түрдүү сүрөттөлүштөрдү тандап тегиздиктин бетине түшүрүү.	Таштардын бетиндеги сүрөттөрдүн болжолдуу элестерин ар нерсеге окшоштуруп композиция түзүүнүн жолдорун өздөштүрүшөт.
5	9. Жаңы жылдык балатыны кооздоо. Композиция түзүү.	Ар кыл көркөм материалдар менен жаңы жылга композиция түзүшөт.
3 - чейрек (сааттардын саны - 10)		
1	1-2. Кляксаграфия. Силуэт.	Табышмактуу тамчыларды сүрөттөө аркылуу алардын фантазиясын өнүктүрүү. Силуэт түшүнүгү менен таанышат.
2	3-4. Баталдык жанр. Ата Мекенди коргоочулар күнүнө карата тематикалык сүрөт.	Баталдык жанр менен таанышышат. Тематикалык сүрөт тартышат.

3	5-6. Пейзаж фонундагы боз үй.	Өткөн мезгил менен азыркынын ортосундагы байланышты түзүү үчүн искусствонун руханий жана адеп-ахлактык баалуулуктары менен таанышат. Алар пейзаждын фонун тандап алган боз үйлөрдү элестетишет.
4	7-8. Күн желеси.	Живопистин мыйзамдарын колдонушат: арткы жана алдыңкы көрүнүштөрдү чыгарманын мүнөзүнө жараша түстөрдү туура тандашат.
5	9-10. Жаз жарыш. Күз-күрөш. Жашылдандыруу иштери.	Эмгек темасындагы чыгармаларды талдоо. Жазгы маанайды чагылдырган чыгармаларды жаратышат.
4 - чейрек (сааттардын саны -7)		
1	1-2. “Эмгек майрамы” Айлана-чөйрөнү жашылдандыруу. Биз отургузган бак-дарактар гүлдөп, бүрдөдү.	Алар ар кандай дарактардын жазгы бутактарына көз салып, карап, суктанышат.

2	3. Келгин куштар. Асмандагы канаттуулардын түрдүү кыймылдарын чагылдырган композицияны түзүү.	Белгилүү сүрөтчүлөрдүн чыгармалары менен таанышышат. Көк асмандагы ар түрдүү канаттуулардын сүрөтүн тартышат.
3	4 - 5. Баталдык жанр. Жеңиш күнүнө карата композиция түзүү.	Композицияны түзүүнүн ар кандай ыкмаларын көрсөтүшөт.
4	6 - 7. Жазгы пейзаж. Тандоонун негизинде жыйынтык көргөзмөгө чыгармачылык иштерди даярдашат.	Жыйынтыктоочу көргөзмөгө чыгармачылык иштерди даярдоо жана уюштуруу.

4 - класс. Жылдык тема “Фантазия жана дизайн” 34 саат.

Окуу жылынын аягында окуучулар төмөнкүлөрдү билиши керек:

- көркөм чыгармачылыктын ар кандай жанрларында өздөрүнүн күнүмдүк турмушуна жана жаратылыштын кооздугуна карата сезимдерин чагылдырууга;
- өз жерин жана жаратылышын коргоо боюнча плакаттарды жасоого;
- өз мекенинин байыркы доорлордон бери сакталып келген көркөм чыгармаларынын тарыхын, өлкөбүздүн азыркы сүрөтчүлөрүнүн өмүрүн жана чыгармачылыгын билүү;
- дүйнөгө белгилүү сүрөтчүлөрдүн көркөм сүрөт өнөрү искусствосунун ар кандай түрлөрүндөгү шедеврлерин билүү;
- берилген темага ылайык чыгарманын жанрын өз алдынча тандоо.

Окуу жылынын аягында окуучулар төмөнкү көндүмдөргө ээ болушат:

- палитрадагы түстөрдүн ар кандай түрлөрүн эркин тандоо;
- кыргыз жана дүйнөлүк көркөм сүрөт искусствосунун чыгармалары жөнүндө өз оюн эркин билдирүүгө;
- ар кандай шрифттерде жазуу үчүн ар кандай ыкмаларды жана каражаттарды колдонуу.

4 - класс. Жылдык тема “Фантазия жана дизайн” 34 саат.

4 – таблица

№ к/р	Мазмуну	Окуучулардын окуудагы ишмердүүлүгүнүн негизги түрлөрү
1 - чейрек (сааттардын саны -9)		
1	1-2. «Чыгармачылык жана ой чабыттар». Тандалган техникада иш аткаруу.	Боёктор менен сүрөттүн туура колдонулушун байкап, кыл калем менен иштөө көндүмдөрүн көрсөтүшөт.
2	3-4. Өзүнөн карап автопортрет тартуу. Адамдын мүнөзүн чагылдыруу. Өлчөм жана масштаб түшүнүгү.	Портретти аткаруунун эрежелери менен таанышып, тандалган образды көркөм каражаттар менен чагылдырышат.
3	5-6. Стилдештирүү. Өсүмдүктөрдүн жана жаныбарлардын элементтеринен кызыктуу композицияларды түзүү.	Стилдештирүү түшүнүгү менен таанышышат. Ар кандай көркөм материалдар менен өсүмдүктөрдүн жана жаныбарлардын элементтеринен турган композицияларды түзүшөт.

4	7-8. Дизайн деген эмне?. Көркөм дизайндагы открыткаларды, конверттерди жана куттуктоолорду аткаруу.	Дизайн түшүнүгү менен таанышышат. Чыгармачылык иштин фонунан жана образына жараша көркөм материалды жана сүрөт техникасын тандашат.
5	9. Эркин темада чыгармачылык иш. Мыкты чыгармачылык иштеринен көргөзмө уюштурууга даярдык көрүү.	Көргөзмөгө тандалган чыгармаларды көргөзмөгө коюшат. Аткарган иштерин маани, максатын баяндашат.
2 - чейрек (сааттардын саны - 9)		
1	1-2. Динамика. "Мен жакшы көргөн жаныбар".	Жаныбардын тандалган сүрөтү боюнча кыймылда (динамика), пропорциянын формасын сактоо менен, түстөрдүн айкалышында боёп сүрөттөшөт.
2	3-4. Архитектура. «Менин келечектеги үйүм».	Долбоор түзүшөт. Конструкциялоо көндүмдөрүн өздөштүрүү.
3	5-6. Интерьер. Менин бөлмөм.	Бөлмөнүн ички жасалгасы менен таанышышат. Үйдүн сырткы көрүнүшү менен ички түзүлүшүнүн ортосундагы байланышты түшүнүшөт.

4	7. Кагаз пластикасы. Балаты үчүн оюнчуктарды даярдоо.	Ар кандай материалдар менен иштешет, чыгармачыл иштерди талкуулашат, өз алдынча баа беришет.
5	8-9. Майрамдык маанайдагы дубал газетаны чыгаруу.	Мугалимдин жетекчилиги астында класстар арасында жаңы жылдык дубал газетаны даярдап, конкурс уюштурушат.
3 - чейрек (сааттардын саны -10)		
1	1-2. Адамдын тулку боюн кантип тартса болот. «Кышкы оюндар». Кышкы каникулдан алган таасирлери боюнча иштөө.	Адамдын тулку боюн туура тартууну көрсөтүп беришет.
3	3-4. Китеп жасоо искусствосу. «Бала - Китепче». Тандалган жомокко иллюстрацияларды аткаруу.	Миниатюра жанры менен таанышып, окулган жомоктун негизинде образ түзүп, көркөм материалдар менен сүрөт тартышат.
4	5-6. Музей, экспозиция, коллекция. Музей жана көргөзмө.	Музей, экспозиция, коллекция деген сөздөрдүн маанисин түшүнүшөт. Белгилүү искусство чыгармалары улуттук байлык экенин билишет.

5	7-8. Нооруз майрамына улуттук оюндарды камтыган композиция.	Тема боюнча композицияларды түзүп, аткарылган ишке эстетикалык баа берип, кемчиликтерин таап, оңдошот.
8	9-10. Чыгармачылык иштер үчүн кагаз рамкаларды жасоо. Жыйынтыктоочу көргөзмө.	Көргөзмөгө тандалып алынган жеке жана топтук чыгармаларды талкуулоо жана коргоо. Чыгармачылык иштерине кагаз рамкаларды даярдашат.
4 - чейрек (сааттардын саны -7)		
1	1-2. «Менин мекеним – Кыргызстан» композиция түзүү.	Туулган жердин табияттык пейзажынын мүнөздүү өзгөчөлүктөрүн чагылдырышат. Жаратылыштын образын жаратуу үчүн живопистин көркөм каражаттарын колдонушат.
2	3. Менин сүйүктүү кино каармандарым.	Сүрөт искусствосунун кинодогу орду менен таанышат. Кээ бир сюжеттерди жана фильмдердин фрагменттерин өз каалоосу боюнча көркөм каражаттар менен сүрөттөшөт.
3	4-5. Менин келечектеги адистигим. Тематикалык сүрөт.	Келечектеги кесиптин сүрөттөлүшү менен чыгармачыл иштерди ишке ашыруу үчүн эскиздерди түзүшөт.
4	6. Портрет, автопортрет. “Менин досторум”.	Автопортрет, портрет, андагы өлчөмү жана масштабы жөнүндө түшүнүшөт.

5	7. Жыйынтыктоочу көргөзмөгө чыгармачылык иштерди жасалгалоо жана уюштуруу.	Жыл ичинде аткарылган чыгармачылык иштерди талкуулап, талдоо. Тандалган эмгектерди көргөзмөгө даярдашат.
---	--	--

«Көркөм өнөр чыгармачылыгы» предмети боюнча баалоо критерийлери:

- композициянын туура түзүлүшү: образдын бардык компоненттеринин өз ара бөлүштүрүлүшү, жалпы мазмуну жана идеянын берилиши;
- предметтердин формасынын мүнөздөмөлөрү: сүрөттөлгөн объектинин окшоштук деңгээли, сүрөттүн белгилеринин берилиши (сүрөттө, декоративдик-прикладдык иштерде, композициялык стилдештирүүдө);
- архитектуралык долбоорлоо боюнча сабак: сүрөттөлгөн объекттин негизги структурасы кантип берилет;
- перспектива: перспективанын мыйзамдары, мейкиндик жана сызыктуу перспективаны колдоно билүү;
- көлөмдүк форманы берүү: окуучунун көркөм каражаттарды колдоно билүү деңгээли, түстөрдүн таралышы (көлөкөлөр жана жарыктар ж.б.);
- сүрөт тартуу ыкмалары: мектеп окуучуларынын карандаш, акварель, гуашь жана башка көркөм каражаттар менен иштөө боюнча билими;
- аткарылган иштер боюнча мектеп окуучуларынын пикири (өзүн өзү баалоо, жамааттык баалоо);

Алынган билимдер үчүн ушул компоненттерди эске алуу менен «Көркөм өнөр чыгармачылыгы» предмети боюнча окуучуларга баа коюу.

5 («эң жакшы») деген баа, эгерде окуучу:

- жумуш ордун туура даярдаса жана уюштурса, тапшырманы аткаруу үчүн материалдарды колдонуудагы коопсуздук эрежелерин билсе;

- сүрөт искусствосунун мыйзамдарын билсе, көркөм каражаттарды туура колдонсо;
- көркөм материалдар менен иштөөнүн ар кандай ыкмаларына ээ болсо;
- темага жана образга туура келген чыгармачылык ишти тартууласа, чыгарманы толук аткарса, аткарылып жаткан иштин темасын, образын ачып берсе.

4 («жакшы») деген баа эгерде окуучу:

- ишти даярдайт, жумуш ордун уюштурууда ката кетирет, бирок аларды оңдойт;
- көркөм образды ачууда тапшырма негизинен аткарылган, бирок толук эмес;
- жалпысынан көркөм материалдар менен иштей алат.

3 («канааттандырарлык») деген баа берилет, эгерде окуучу:

- даярдалган, жумуш ордун уюштурууда ката кетирген;
- тапшырма мугалимдин жардамы менен аткарылса, темасы жана көркөм образы так ачылбаса;
- көркөм материалдар менен иштөөнүн техникасын өздөштүргөн эмес.

2 («канааттандырарлык эмес») деген баа, эгерде окуучу:

- даярдыгы жок, жумуш ордун уюштура албаган;
- мугалимдин жардамы менен тапшырманы аткаруу мүмкүн эмес;
- мугалимдин катышуусу менен көркөм материал менен иштөөнүн техникасын өздөштүрө албайт.

Окуучулардын сабактарда жана практикалык көнүгүүлөрдө сүрөттөлгөн көрүнүштүн реалдуулугун өздөштүрүүсүн баалоодо төмөнкүлөрдү эске алуу керек:

- а) кайсы деңгээлде жооп берет (толугу менен же жетишсиз).
- б) жооп берүүдө терминдерди жана түшүнүктөрдү колдонуу
- в) жекече жооп берүү, жаңы мисалдарды келтирүү, оюн эркин билдирүү;
- г) туура сүйлөө, жеткиликтүүлүк жана аткарылган иш үчүн образдуулук.

АДАБИЯТТАР

1. Акматалиев А. Көркөм кол өнөрчүлүк. (Окуучулар үчүн колдонмо.). «Мектеп», 1984.
2. Акматалиев А. Кыргыздардын колдонмо-жасалга өнөрү. Фрунзе, «Адабият», 1989.
3. Акматалиев А. Кыргыздардын кол өнөрчүлүгү (колдонмо). Бишкек, Мурас 1996.
4. Акматалиев А. Кыргыздын уз-усталары (антология) Бишкек: Кыргыз энциклопедиясы, 1997.
5. Акматалиев Амантур Сейтаалы уулу Кыргыздардын көөнөрбөс дөөлөттөрү.-Б.: Шам, 2000.
6. Абдыбаев К. Ы. Сүрөт өнөрү жана жанрлары. – “Калем” басма үйү, 2021.
7. Абдыбаев К. Ы., Койчуманова Ж.М. Энесай кыргыздарынын маданияты жана көркөм өнөрү. – “Калем” басма үйү, 2022.
8. Акматов Д. А. Бердибаева С. Маркова Р. А. Көркөм өнөр булагы. Бишкек «Педагогика» 2002.
9. Как научиться рисовать: Универсальное пособие для детей и взрослых.-М.: Росмэн, 2002.
10. Мамбетаипова Ш. Оюмдагы обондор: Китеп-альбом. Ф.: Кыргызстан, 1986.
11. Үмөтов Ж. Кыял дүйнөсүндө. Альбом. -Ф.: Кыргызстан, 1982.
12. Чокморов Н. Сүймөнкул Чокморов. Даректүү баян, эскерүүлөр, макалалар жана ырлар. «Кыргызстан» Басма Үйү 1999.